

Strasbourg, 20. detsember 2007

EG-VAW-CONF (2007) Study prov 2

# **NAISTEVASTASE VÄGIVALLA OHVRITELE PAKUTAVATE TOETAVATE TEENUSTE MIINIMUMSTANDARDID: UURIMUSTÖÖ**

---

## **Uurimistulemuste kokkuvõte**

---

LIZ KELLY JA LORNA DUBOIS

DETSEMBER 2007



# SISUKORD

|      |                                           |    |
|------|-------------------------------------------|----|
| I.   | Sissejuhatus                              | 5  |
| II.  | Miinumumstandardeid käsitlev uurimistöö   | 5  |
| III. | Metodoloogia                              | 6  |
| IV.  | Senitehtu kokkuvõte                       | 7  |
| 1.   | Mis on miinumumstandardid                 | 7  |
| 2.   | Peamised teenusepakkumise vormid Euroopas | 7  |
| 3.   | Kättesaadavus                             | 7  |
| 4.   | Kitsaskohad                               | 8  |
| 5.   | Milline peaks olema minimaalne toetus?    | 8  |
| V.   | Millised standardid on juba olemas?       | 9  |
| VI.  | Miinumumstandardite skemaatiline ülevaade | 11 |
| 1.   | Võtmeteemad ja põhiprintsiibid            | 11 |
| 2.   | Väljapakutud miinumumstandardid           | 13 |



## I. SISSEJUHATUS

Rahvusvaheline üldsus on tunnistanud naistevastase vägivalda juba ammu üheks soolise diskrimineerimise vormiks ja naiste õiguste rikkumiseks. Euroopa Nõukogu üks põhiülesandeid on kindlustada inimõiguste järgimine ja kaitse; see on olnud juba üle kümne aasta naistevastase vägivalda ennetamisel ja peatamisel üks olulisi argumente. Seda kohustust rõhutati taas Euroopa Nõukogu kolmandal tippkohtumisel, mis toimus 2005. aasta maikuus. Tippkohtumisel võeti vastu tegevuskava *Naistevastase vägivalda, sealhulgas perevägivalda peatamise kampaania*, mille töötas välja kaheksast eksperdist koosnev töörühm. (Seda tegevuskava on arvesse võetud ka käesoleva töö koostamisel.) Kampaanial on neli peaesmärki, millest üks keskendub nimelt ohvrite toetamise ja kaitse küsimustele. Sellega seoses avaldatakse liikmesriikidele survet, et nad tagaksid vajalikud vahendid selleks, et tagada järgmiste teenuste kvaliteet ja kättesaadavus:

- tasuta ööpäevaringsed nõustamistelefonid;
- toetust ja õigusabi pakkuvad teenused;
- teenused ühiskonnas kõrvaletõrjutud naistele (eelkõige hiljuti sisserännanutele, põgenikele, etniliste vähemuste hulka kuuluvatele ning puuetega naistele);
- turvalised varjupaigad;
- rahalise toetuse, elamispinna, hariduse, liikumisvabaduse tagamine;
- probleemiga tegelemisele spetsialiseerunud mittetulundusühingute koostöö;
- erinevate ametkondade töö koordineerimine;
- naistevastase vägivalda jätkumise probleemiga tegelevatele spetsialistidele mõeldud koolitused, mis hõlmavad ka inimõigusi;
- naiste turvalisusest ja kaitsmisest lähtuv töö vägivallatsejatega.

2006. aastal läbi viidud *Ülevaateuuring Euroopa Nõukogu liikmesriikides kohaldatavate meetmete ja tegevuste kohta*<sup>1</sup> näitas, et vaid vähesed liikmesriigid said kinnitada, et et neil on võimalik pakkuda vägivallaohvritele asjakohast toetust. Lisaks sellele oli teenuste pakkumine ebaühtlane – perevägivaldale pöörati enam tähelepanu kui seksuaalsele vägivallale.

Toetavaid teenuseid on seni vähem uuritud kui probleemi levikut, kusjuures keskendutud on pigem olukorra hindamisele, olemasolevate teenuste kaardistamisele ja potentsiaalselt tõhusate meetmete väljatöötamisele. Väga vähe on siiani vaadeldud miinimumstandardeid, mille valitsused peaksid juurutama, et täita oma rahvusvahelist kohustust uurida nõuetekohase hoolsusega vägivallaakte ja tagada nende toimepanijate karistamine, pakkuda ohvritele kaitset ja – mis kõige tähtsam – ära hoida uusi vägivallaakte.

## II. MIINIMUMSTANDARDEID KÄSITLEV UURIMISTÖÖ

Euroopa Nõukogu üritab laiendada ja täiendada olemasolevaid teadmisi vägivaldaga kogunud naiste toetamise ja aitamise mooduste vallas järgmistes punktides:

- milliste teenuste pakkumine oleks vajalik ja milline peaks olema nende kättesaadavus rahvastiku tiheduse ja geograafiliste vahemaade lõikes;
- kes peaksid neid teenuseid osutama;
- erinevatele teenustele esitatavad miinimumstandardid.

Miinimumstandardite paikapanemiseks koostati spetsiaalne uurimus, mille puhul võeti arvesse nii perevägivalda kui seksuaalset vägivalda (samal ajal inimkaubitsemise temaatikat see uurimus ei käsitle). Need standardid peaksid kehtima vähemalt järgmiste kas MTÜ-de või riiklike

<sup>1</sup> Carol Hageman-White (2006) *Combating violence against women: Stocktaking study on the measures and actions taken in the Council of Europe member States*, Directorate General of Human Rights, Council of Europe, Strasbourg.

institutsioonide poolt pakutavate teenuste puhul: nõustamistelefonid; nõustamis- ja sekkumisteenused; varjupaigad-turvakodud; seksuaalse rünnaku ohvrite infokeskused ja vägistamise kriisikeskused.

Eesmärgiks oli:

- välja selgitada, millised teenused on hetkel Euroopa Nõukogu liikmesriikides juba olemas;
- koostöös erialaasjatundjatega teha ettepanekud järgmistes punktides:
  - millist tüüpi teenuseid tuleks veel pakkuda;
  - milline organisatsioon peaks millist teenust pakkuma;
  - erinevatele teenustele kehtivad miinimumstandardid.

### III. METODOLOOGIA

Koostati etappideks jaotatud, ajaliselt piiratud tegevuskava, mis on ära toodud allolevas tabelis.

| Etapp | Ülesanne                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Staat  |
|-------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| 1     | Tutvutakse olemasolevate uurimustega, et saada ülevaade pakutavate teenuste tüüpidest ja koostada nende tüpoloogia.                                                                                                                                                                                                                                               | ✓      |
| 2     | Koostatakse lühike küsimustik Euroopa Nõukogu liikmesriikide kontaktisikute jaoks olemasolevate teenuste ja juba käibel olevate standardite kohta. Küsimustiku põhjal viiakse läbi telefoniintervjuud.                                                                                                                                                            | ✓      |
| 3     | Samaaegselt koostatakse sarnane küsimustik probleemiga tegelemisele spetsialiseerunud mittetulundusühingutele, sealhulgas katusorganisatsioonidele nagu WAVE ja European Women's Lobby. Keskendutakse olemasolevate standardite ja neid puudutavate arvamuste väljaselgitamisele, samuti otsusele jõudmisele, mida need standardid peaksid endas üldse sisaldama. | ✓      |
| 4     | Viakse läbi telefoniintervjuud viie võtmeisikuga, kes on antud küsimustes asjatundjad.                                                                                                                                                                                                                                                                            | ✓      |
| 5     | Kogutud andmed analüüsitakse, uurimistulemused esitatakse analüütilise raamistikuna, milles tuuakse esile väljapakutud miinimumstandardid.                                                                                                                                                                                                                        | ✓      |
| 6     | Selleks, et tehtud ettepanekuid täiendada ja väljapakutud standarditele heakskiitu saada, saadetakse need ja mõned olulised lisaküsimused kõigile asjaosalistele, et nad saaksid ühe nädala jooksul veebi kaudu omavahel konsulteerida. Kõikidel riiklikel ja valitsusvälistel organisatsioonidel palutakse selles arutus osaleda.                                | Dec 07 |
| 7     | Etappide 1-6 põhjal koostatakse raport, milles tuuakse ära ettepanekud põhiliste miinimumstandardite ning tööalaste ja filosoofiliste tegutsemispõhimõtete kohta.                                                                                                                                                                                                 | Jan 08 |

Etapid 1-5 on lõpetatud, 35 liikmesriigi esindajaid intervjueriti või lasti neil täita küsimustik, laekunud ettepanekud leiata käesoleva töö lõpust. Paraku muutis etappe 2-5 puudutavate vastuste hilinenud saabumine võimatuks veebipõhise arutelu läbiviimise enne konverentsi toimumist. Etapid 6-7 plaanitakse läbida lähikuudel, kusjuures ka kõik konverentsil osalenud palutakse kavandataval arutelul osaleda.

## **IV. SENITEHTU KOKKUVÕTE**

### **1. MIS ON MIINIMUMSTANDARDID**

Need on “väikseim ühine nimetaja” ehk baasstandardid, mida kõik riigid ja teenused peaksid üritama saavutada. Need on soovituslikud mitte selles mõttes, et kõik teenused peaksid tingimata neile vastama. Need on soovituslikud selles mõttes, et kõikidel riikidel ei ole vajalikku hulka teenuseid ning mõned/kõik teenused ei tarvitse oma tegutsemispõhimõtete ja praktilise töö osas kõikide standarditega kooskõlas olla. Standardite väljakuulutamine annab meile – riikidele ja teenuste osutajatele – etaloni, mis hõlmab informatsiooni selle kohta, kui palju, millises vahekorras ja millist laadi teenuseid tuleks osutada, kes peaks neid teenuseid osutama ja milliseid põhimõtteid ja praktilisi võtteid tuleks sealjuures järgida. Head tavad peaksid käima miinimumstandarditega käsikäes, kuid nende funktsioon on laiem. Need aitavad saavutada maksimaalse kvaliteedi ja tulemused.

### **2. PEAMISED TEENUSEPAKKUMISE VORMID EUROOPAS**

Uurimuse käigus leiti, et kõige laiemalt on levinud järgmised teenuseosutamise vormid (mainiti peaaegu kõikide riikide puhul): varjupaigad; õigusabi; abitelefoniid. Levikult järgmised (60-80% riikidest) olid: nõustamine; sekkumisprojektid; vägivaldsejatele mõeldud programmid; naiste keskused. Vähem levinud olid eneseabigrupid (n=19) ja teavitustegevus (n=14). Ilmekas on fakt, et ainult 12 riigi puhul mainiti vägistamise kriisikeskuste või seksuaalse rünnaku ohvrite infokeskuste olemasolu<sup>2</sup>. Nende andmete põhjal näeme, et seksuaalse vägivalda temaatikaga tegelevaid asutusi on võrdlemisi vähe ning asjakohase abi pakkumise huvides vajaks see olukord kindlasti muutmist. Veelgi vähem tegeldi kahjustavate traditsiooniliste tavade (eriti perekonna au nimel sooritatud kuriteod, sunnitud abielud ja naiste genitaalide moonutamine): kolmandik vastanutest põhjendas seda vajakajäämist sellega, et nende teemadega tegelemise järele puudub vajadus, mõned vastanud viitasid ka antud piirkonnas elava sisseerännanute populatsiooni suurusele või struktuurile.

Siinkohal on asjakohane juhtida tähelepanu sellele, et mõned teenusepakkujad tegelevad mitme teenusega korraga, pakkudes kombinatsiooni erinevat tüüpi toetusvõimalustest (nt varjupaik, teavitustegevus, õigusabi ja nõustamine) ja/või tegelevad erinevate vägivaldavormidega. Teenuste kaardistamine sellisel tasandil on aga äärmiselt keerukas, seda isegi ainuüksi ühe konkreetse riigi piires.

### **3. KÄTTESAADAVUS**

Vaid väga vähesed riigid said kinnitada, et neil on juba olemas piisaval määral toetavaid teenuseid, eelkõige seetõttu, et enamik teenuseosutajaid on koondunud suurematesse linnadesse ja linnapiirkondadesse, vahel ka ainult pealinna. Kuigi need asutused pakuvad teenuseid suurele osale elanikkonnast, võib teenuste tegelik määr olla ebapiisav ning need võivad olla maapiirkondade naistele kättesaamatud (välja arvatud nõustamistelefonid). Varjupaikade puhul pole küll tegemist absoluutse kättesaamatusega, kuna mõned naised on valmis turvalisuse huvides ka minema kolima. Sellegipoolest on teenuste kättesaadavaks muutmine maapiirkondade naistele endiselt problemaatiline ning 12 vastanut tõi selle välja kui olemasoleva teenustepakkumise nõrgima aspekti.

---

<sup>2</sup> Vägistamise kriisikeskuse all mõeldakse mittetulunduslikku organisatsiooni, mis pakub mingit kombinatsiooni nõustamistelefonist, kaitsest, õigusabist ja nõustamisest, olles toeks naistele, kes on kas hiljuti või kunagi minevikus seksuaalse rünnaku ohvriks langenud. Seksuaalse rünnaku ohvrite infokeskus asub mõnes haiglas/kliinikus ning selle töötajad keskenduvad ainult hiljutisele rünnakule ja pakuvad mingit kombinatsiooni kohtulikest ja meditsiinilistest teenustest, kriisinõustamisest, kaitsest ja lühiajalisest teraapiast.

Ainult üksikud riigid said märkida, et neil on võimalik pakkuda teenuseid, mis on loodud mustanahaliste ja etniliste vähemuste kogukondadesse kuuluvate naiste või puuetega naiste vajadusi silmas pidades (neljas riigis oli kättesaadav asjakohane õigusabi ja nõustamine).

Teenuste pakkumine jaotub sageli ebaühtlaselt ning nende kvaliteet ja pakutavate teenuste valik võivad olla väga erinevad. Niisuguse ebaühtluse põhjused on ajaloolised – need tulenevad ühingute juhtimistavadest, keskendumisest perevägivallale nii riiklikul kui Euroopa tasandil, sponsorite huvide muutumisest, liikmesriikide prioriteetidest ja ressursside kasutusest. Veelgi rohkem võib ebaühtlusi täheldada föderaalsete riigisüsteemide puhul, kui kohalike omavalitsuste huvi naistevastase vägivalla temaatika ja teenuste olemasolu suhtes võib olla vägagi erinev.<sup>3</sup>

#### **4. KITSASKOHAD**

Järgnevalt on ära toodud olemasolevate teenuste juures avastatud olulisemad probleemkohad:

- piiratud ressursid ja lühiajalised rahastamisskeemid, mis pärsivad teenuste jätkusuutlikkust;
- teenuste ebapiisav ja ebaühtlane jaotumine;
- rõhuasetus on kriisisekkumisel, liialt vähe tähelepanu pööratakse toetamisele pikemas perspektiivis;
- ebapiisav tegelemine seksuaalse vägivalla temaatikaga;
- nõrk koordineerimine ja koostöö;
- ebatõhus õiguskaitse.

#### **5. MILLINE PEAKS OLEMA MINIMAALNE TOETUS?**

Vastajatel paluti kirjeldada, milline peaks olema oma mahu ja taseme poolest minimaalne teenustepakkumine. Enamik vastajaid pidas sellele küsimusele vastamist raskeks ja ainult 14 liikmesriiki said üldse viidata mingile juba olemasolevale vajaduste analüüsile, mis põhines kas levimusuuringutel või evalvatsioonil, neli riiki plaanisid või olid alustanud niisuguse analüüsi koostamist. Taolise analüüsi puudumise põhjused olid näiteks: rahalised piirangud, ebapiisavad andmed ning asjaolu, et naistevastase vägivalla probleem oli alles äsja avalikkuse ette jõudnud. Meil kahjuks puudub metodoloogia teenuseid puudutavate vajaduste analüüside koostamise kiirendamiseks.

##### ***Nõustamistelefonid***

Väga üksmeelselt kinnitasid vastajad vajadust vähemalt ühe üleriigilise ööpäevaringse tasuta nõustamistelefoni järele. Mõned vastajad leidsid, et piisaks perevägivalla nõustamistelefonist, aga oli ka neid, kes arvasid, et peaks olema eraldi telefon seksuaalse vägivalla temaatika jaoks, kolmandad vastajad leidsid, et need kaks telefoni võiksid töötada integreeritult. Inimeste arvust sõltub, milline on vajadus teenuse järele ja milliseid ressursse on võimalik selle käigushoidmiseks eraldada. Mõned vastajad rõhutasid, et sisserännanud ja etnilistesse vähemusgruppidesse kuuluvate naiste aitamisel tuleb mõelda ka vastava tõlketeenuse korraldamisele.

##### ***Varjupaigad-turvakodud***

Kuigi varjupaigad on vaieldamatult levinuim teenusepakkumise vorm, leidsid paljud vastajad, et neid peaks olema veelgi rohkem. Mõned varjupaigad pakuvad ainult turvalist eluaset, kuid on ka selliseid, mis pakuvad mingit kombinatsiooni järgmistest elementidest: teavitustöö;

<sup>3</sup> Üks hiljutine projekt (Coy, Kelly ja Foord, 2007) kasutas digitaalse kaardistamise tehnikaid ja näitlikustab teenuste ebaühtlast jaotumist erinevate Suurbritannia rahvusgruppide ja piirkondade vahel (vt [endviolenceagainstwomen.org.uk](http://endviolenceagainstwomen.org.uk)).

õigusabi; nõustamine; elukohavahetus; jätkunõustamine; lastele mõeldud teenused. Peamiselt rõhutati siin vajadust piisava hulga varjupaikade järele pealinnas või suuremates linnades ja vähemalt ühe varjupaiga järele igas omavalitsusüksuses/vallas/provintsis. Mõned vastajad leidsid, et tuleks luua kindel arv varjupaigakohti vastavalt naissoost elanike arvule ja uusimatele levimusuuringutele.

### ***Õigusabi***

Õigusabiteenused peaksid katma nii perevägivalla kui seksuaalse vägivalla valdkonna, võimaldades kiiret sekkumist, tugiisikuteenust kohtuprotsessidel ja praktilist toetust. Oluline on sealjuures tagada järjepidev ohvrite õigustega arvestamine. Paljud vastajad märkisid, et sellist abi oleks vaja rohkem ja selle kättesaadavus peaks olema ka geograafilises plaanis ühtlasemalt tagatud, abi peaks olema tasuta ning kättesaadav ka vähemusrühmadesse kuuluvatele, sisseäänanud ja puuetega ohvritele.

### ***Nõustamine***

Nenditi tõsist vajadust nõustamise järele, mis võimaldaks naistel mõista vägivalla mõjusid ja neist kergemini üle saada. See on pikaajaline töö ning eeldab piisava hulga geograafilises plaanis ühtlaselt jaotunud nõustamiskeskuste olemasolu. Oli erinevaid arvamusi selle kohta, kas sellised keskused peaksid keskenduma mingitele naistevastase vägivalla spetsiifilistele vormidele või suutma tegeleda kõikide vägivallavormidega: viimaste kasuks räägib asjaolu, et kõige rohkem kannatavad sageli just sellised naised, kes on kogenud mitut erinevat vägivallavormi.

### ***Vägistamise kriisikeskused***

Vaatamata sellele, et tõsteti esile seksuaalse vägivalla temaatikaga tegelevate asutuste vähesust, leidis ainult 12% vastanutest, et neid peaks olema rohkem. Üks vastaja märkis, et seksuaalse vägivalla temaatikaga ei tegeleta, kuigi paljud perevägivalla ohvrid on kogenud ka seksuaalset vägivalda: nii puudub naistel informatsioon selle kohta, kas ja kuidas nad peaksid seksuaalkuritegudest teatama.

### ***Muud teenused***

Väiksem osa vastajatest leidis, et suurendada tuleks sekkumisprojektide, teavitustegevuse ja naiste keskuste hulka. Peamiselt rõhutati vajadust piisava hulga teenuste tagamise järele, mis jaotuksid ühtlaselt ka geograafilises plaanis. Mõned vastajad leidsid, et täiendavalt oleks vaja veel järgmist:

- rohkem vägivallatsejatele mõeldud programme;
- piirkondlikke eneseabirühmi;
- koolitusi naistevastase vägivalla erinevate vormide kohta.

## **V. MILLISED STANDARDID ON JUBA OLEMAS?**

Enamik vastanute poolt kirjeldatud standardeid oli loodud konkreetsete teenusepakkujate poolt. Vähesed olemasolevad näited valitsuste poolt loodud standarditest polnud ingliskeelsena kättesaadavad. Riiklike standardite arengus on hetkel vajakajäämisi vähemalt 17 liikmesriigis, kuid üldpilt on väga muutlik, igatahes on märgata arengut. Allpool toodud alalõikudes antakse ülevaade olukorra hetkeseisust.

### ***Kõikide soolise vägivalla vormide kohta kehtivad standardid***

Mõned kõiki või mõnda vägivallavormi käsitlevatele teenustele mõeldud standardid on osaliselt kattuvatena ära toodud Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu soovitustes. Üks hetkel Inglismaal ja Walesis käimasolev ja peagi lõpulejõudev projekt tegeleb nii perevägivalla kui

seksuaalse vägivalda probleemide tegelevate teenuste miinimumstandardite koostamisega<sup>4</sup>.

### ***Standardid perevägivalda temaatikaga tegelevatele asutustele***

Enamik olemasolevaid standarditeemalisi kirjutisi keskendub perevägivaldale, eelkõige just varjupaigateenuse pakkumisele. Olemasolevad standardid on valdavalt loodud ja kasutusele võetud konkreetsete teenusepakkujate poolt või mõningatel juhtudel ka mõne mittetulundusühingute võrgustiku poolt. Mitmed vastajad viitasid organisatsiooni Women Against Violence Europe (WAVE) loodud standarditele ja Austria heade tavade mudelile. Mainiti ka mõningaid riiklikul tasandil vastuvõetud standardeid, mida sageli rakendatakse riiklikul algatusel loodud varjupaikades ja/või mittetulundusühingute loodud varjupaikade sertifitseerimisel. Üks vastaja kommenteeris, et mittetulundusühingutelt nõutakse küll standardite järgimist, kuid selleks, et ühinged saaksid oma teenused standarditega vastavusse viia, ei osuta valitsus neile mingit toetust.

### ***Standardid seksuaalse vägivalda temaatikaga tegelevatele asutustele***

Euroopas on seksuaalse vägivalda temaatikat puudutavad standardid alles väga lapsekingades. Teenuste standardid olid olemas Iirimaa, Ühendkuningriigil, USA osariikidel, Austraalia ja Maailma Tervishoiuorganisatsioonil (WHO). Ainult Islandi, Ungari ja Ühendkuningriigi vastajad märkisid seksuaalse vägivalda ohvrite tugikeskustele mõeldud standardite olemasolu. Iirimaa ja Ühendkuningriigi valitsused on ainukesena liikmesriikidest ise osalenud standardite loomisel.

### ***Vägivallatsejatele mõeldud programmid***

Vägivallatsejatele mõeldud programme on üpris põhjalikult uuritud ja Euroopa Liidu ekspertgrupid on andnud ka mõningaid asjassepuutuvaid soovitusi. Detailsemaid standardeid ja protokolle on välja andnud Ühendkuningriik ja USA. Kahe liikmesriigi puhul täheldati konkreetsetel teenusepakkujatel omaenda loodud standardite olemasolu.

### ***Seadusandlus***

Märkimisväärne osa Euroopa Liidu soovitustest keskendub standarditele, mis puudutavad politsei, prokuratuuride ja kohtute tööd ja ohvrite kohtlemist õigussüsteemis. Valdav osa standarditest on orienteeritud perevägivaldale. Viimane otsesõnaline viide seksuaalsele vägivaldale pärineb ühest Euroopa Liidu resolutsioonist, mis võeti vastu 1986. aastal.

### ***Teisi teenuseid puudutavad standardid***

Väga vähe tuvastati konkreetsetel nõustamistelefonide tööd puudutavaid standardeid. Need vähesed pärinesid Euroopa tasandi soovitustest ning Ameerika perevägivalda ja seksuaalse vägivalda probleemidega seotud mudelitest. Ainult kahel riigil olid nõustamistelefonidele oma standardid (Ungari ja Ukraina). Ükski vastaja ei maininud eneseabigruppide või teavitustööga tegelevate asutuste jaoks kehtivaid standardeid ning ainult Austria olid olemas standardid – või pigem heade tavade mudel – sekkumisprojektide jaoks. Praktiliselt täielikult puuduvad standardid perekonna au nimel sooritatud kuritegude, sunnitud abielude ja naiste genitaalide moonutamise ohvriks langenud naistele või sõjalukorras soolise vägivalda ohvriks langenud naistele mõeldud teenuste puhul.

Euroopa tasandi soovitustes märgitakse vaid, et õigusabi peaks olema tasuta, enamike õigusabi puudutavate standardite allikaks on Ühendkuningriigi perevägivalda temaatikaga tegelevate mittetulundusühingute ja mitte-Euroopa vägistamisprobleemidega tegelevate organisatsioonide võrgustikud. Nõustavatel ühingutel on oma standardid vähemalt kolmes

---

<sup>4</sup> Valitsuse poolt rahastatav varjupaikade võrgustik Women's Aid on teinud koostööd seksuaalse vägivalda, inimkaubitsemise ja naiste genitaalide moonutamise temaatikaga tegelevate asutuste esindajatega, et luua baasstandardid ja teenusespetsiifilised standardid. Hetkel on projekt kõigi projektipartnerite heakskiidu saanud mustandi faasis, mis ootab veel täiendusi väljastpoolt.

liikmesriigis (Austria, Ühendkuningriik, Makedoonia), kuid nende allikana mainiti siingi valdavalt Ameerika ja Austraalia eeskujusid.

### ***Võimalused ja väljakutsed***

Arutledes miinimumstandardite puudumise üle viitasid osavõtjad poliitilise tahte või huvi puudumisele või siis asjaolule, et naistevastase vägivalla probleem polnud veel üldse või oli alles äsja avalikkuse huviorbiiti jõudnud.

- *Valitsusel on hõlpsam, kui sellised standardid puuduvad, kuna sel juhul puudub neil kohustus varjupaiku suures mahus rahastada [perearst, Lääne-Euroopa].*
- *Varjupaigad ja mittetulundusühingud on olnud väga edukad ning valitsused on rõõmsad selle üle, et nemad on selle töö ära teinud [MTÜ, Lääne-Euroopa].*

Mittetulundusühingud on avaldanud tõsist muret selle üle, mis juhtub siis, kui kehtestatakse standardid juba olemasolevale, ebapiisavalt rahastatud sektorile, kuna see võib vähendada nende tegutsemisvõimet ja põhjustada isegi asutuste sulgemist.<sup>5</sup> Tasakaalu leidmine riikliku rahastamise ja mittetulundusühingute sõltumatuse vahel eeldab delikaatseid läbirääkimisi MTÜ-de legaalselt staatust puudutavate Ministrite Nõukogu uusimate soovitude kontekstis (CM/Rec (2007) 14) – juhul kui soovitakse loodavate standardite abil suurendada, mitte vähendada teenuste efektiivsust.

- *Antud hetkel ei soovi MTÜ-d, et neile kehtestataks riiklikud standardid, kuna MTÜ-d toimivad juba olemasolevalgi kujul hästi. Riiklikud sotsiaalteenuste standardid, mis puudutavad laste / laste ja emade abistamist, on nii madalad, et MTÜ-d eelistavad neid mitte kasutada. [MTÜ, Ida-Euroopa].*

## **VI. MIINIMUMSTANDARDITE SKEMAATILINE ÜLEVAADE**

Ühtsete teenusestandardite loomine, eriti mis puudutab teenuste erinevaid liike ja ulatust, on oluline mitmel põhjusel, näiteks selleks, et võimaldada riikidel täita endale võetud kohustus kaitsta inimõigusi. Kui riigid soovivad seda kohustust täita, tuleb luua piisav hulk teenuseid, mis suudavad pakkuda kaitset vägivalla eest, asjakohast õigusabi, rehabilitatsiooni ja ennetustööd. Kõikidel ohvritel peaks olema võimalus saada sellist toetust ja abi võrdsetel alustel, et välistada diskrimineerimine.

### **1. VÕTMETEEMAD JA PÕHIPRINTSIIBID**

Uurimuse käigus avastati sadu erinevat tüüpi asutustes kehtivaid ja erinevate vägivallaliikidega seostuvaid standardeid. Kirjanduses ja vastanute jutus enim esinenud standardite põhjal pandi kokku põhiprintsiibid, mis ongi miinimumstandardite baasiks. Mõlemad põhinevad inimõigusi puudutavatel printsiipidel ja lepingutel.

#### ***Perevägivalla ja seksuaalse vägivalla olemuse mõistmine***

Teenusepakkujad kasutavad oma töös asjakohast ja asjatundlikku lähenemist, mille puhul võetakse arvesse nende probleemide soolist dünaamikat, perevägivalla ja seksuaalse vägivalla mõjusid ja tagajärgi. Töö toimub võrdõiguslikkuse (sh soolise võrdõiguslikkuse) ja inimõigustega arvestamise kontekstis.

---

<sup>5</sup> Võrgustiku WAVE konverents "Peatage naistevastane vägivald" (18.-20. oktoober 2007), Vilnius/Leedu, avaldamata konverentsimärkmed, mis pandi kirja selle projekti jaoks.

*Turvalisus, julgeolek ja inimväärikusega arvestamine*

Teenuste osutamisel seatakse esikohale turvalisus, julgeolek ning nii teenuse kasutajate kui teenuse pakkujate inimväärikus.

*Spetsialiseerunud teenused ja personal*

Personali teadmiste ja oskuste baas ning teenuste osutamise laad peavad olema asjakohased ja vastavuses teenuse kasutajate spetsiifiliste – mõnikord ka väga komplitseeritud – vajadustega.

*Eripärasid arvestav ja diskrimineerimist välistav kohtlemine*

Teenusepakkujad respektavad teenusekasutajate eripärasid ning lähtuvad diskrimineerimisvastastest põhimõtetest. Teenuseid osutatakse tasuta ja ööpäevaringselt.

*Õigusabi ja toetus*

Pakutakse nii konkreetsele juhtumile kui ka süsteemile tervikuna keskenduvat õigusabi, et seista kliendi õiguste ja vajaduste eest.

*Jõustamine*

Teenusepakkujad tagavad selle, et kliendid saaksid oma kogemusest rääkida, oleksid kursis oma õigustega ja saaksid teha otsuseid toetavas keskkonnas, milles neid koheldakse austavalt ja delikaatselt.

*Osalemise ja läbiarutamine*

Teenusepakkujad annavad klientidele võimaluse teenuse arendamisel ja hindamisel kaasa rääkida.

*Konfidentsiaalsus*

Teenusepakkujad arvestavad klientide õigusega konfidentsiaalsusele ning kõiki kliente informeeritakse olukordadest, millega kaasnevad konfidentsiaalsust puudutavad piirangud.

*Asutuste koordineeritud tegutsemine*

Teenuseid osutatakse erinevate asutuste koostöö ja tööprotsesside asjakohase asutustevahelise koordineerimise kontekstis.

*Vastutus vägivallakuriteo eest ja vägivallatsejate vastutuselevõtmine*

Aitamistöös lähtutakse ohvri ütluste uskumisest ja respektimisest ning põhimõttest, et vägivallakuriteo toimepanijad tuleb nende tegude eest vastutusele võtta.

*Juhtimine ja aruandluskohustus*

Teenuste korraldamisel lähtutakse efektiivsetest juhtimispõhimõtetest, millega tagatakse, et klientidele osutatakse kvaliteetset teenust asjakohase väljaõppega ja empaatilise personali poolt.

*Tolerantne hoiak*

Teenusepakkujad on nii asutusesiseselt kui ühiskondlikul tasandil eeskujuks vägivallavaba suhtlemise osas. Nad osalevad teavitus- ja ennetustöös nii kogukonna kui üksikisiku tasandil.

## 2. VÄLJAPAKUTUD MIINIMUMSTANDARDID

Järgnevad tööversiooni kujul esitatud standardid sisaldavad baasstandardite komplekti, mis on rakendatavad kõikide teenuste tüüpide ja kõikide naistevastase vägivalla vormide puhul. Neile järgnevad üksikasjalikumad standardid, mis kehtivad konkreetsete teenuste kohta: õigusabi; nõustamine; teavitustegevus; sekkumisprojektid; varjupaigad; vägistamise kriisikeskused; seksuaalse rünnaku ohvrite infokeskused; õiguskaitse ja vägivallatsejatele mõeldud programmid.

### Legend:

Toetus MTÜ-de ja kontaktasutuste vastajate poolt ♀ ▲

Toetus MTÜ-de vastajate poolt ♀

Toetus piirkondlike kontaktasutuste vastajate poolt ▲

Toetus mõne (3 või vähem) vastaja poolt O

Toetus mitme Euroopa dokumendi poolt □□

Toetus ühe või kahe Euroopa dokumendi poolt □

| Teenuse tüüp                  | TEENUSEPAKKUMISE TASANDID –<br>RAHVAARVUST LÄHTUV MINIMAALNE<br>VAJADUS                                                                                                                                                                                                                                                               | TÄIENDAVAD<br>STANDARDID                                                                                                                                                    | INIMÕIGUSED                                                                                    | Toetus |
|-------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| <b>Nõustamis-<br/>telefon</b> | Üks, mis hõlmab kõiki naistevastase vägivalla liike, või üks perevägivalla jaoks ja üks seksuaalse vägivalla jaoks.<br>Nõustamistelefonide hulk peaks olema kooskõlas rahvastikuarvuga. Väikeste riikide puhul võib üks telefon olla piisav. Tihedamalt asustatud riikides peaks olema vähemalt üks nõustamistelefon igas piirkonnas. | Telefonile peaks alati vastama reaalselt olemasolev inimene.<br>Arvesse tuleks võtta ka nende kõnede hulka, mille puhul helistaja ja vastaja vahelist kontakti ei toimunud. |                                                                                                |        |
| <b>Õigusabi</b>               | 1 asutus 50 000 naise kohta                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                             |                                                                                                | □      |
| <b>Nõustamine</b>             | 1 asutus 50 000 naise kohta<br>Siia võivad muuhulgas kuuluda ka juba olemasolevad naistevastase vägivalla temaatikaga tegelevad asutused nagu varjupaigad, vägistamise kriisikeskused ja naiste nõustamiskeskused.                                                                                                                    |                                                                                                                                                                             | Õigus tervisele<br>Õigus elada piinamiseta, ebainimliku ja alandava kohtlemiseta, füüsilise ja | O      |

|                                              |                                                                                                     |                                                                                                                                                               |                                                                                                             |    |
|----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
|                                              |                                                                                                     |                                                                                                                                                               | moraalse puutumatuse kaitse                                                                                 |    |
| <b>Teavitustegevus</b>                       | Minimaalselt peaksid olema hõlmatud suurimad kohalikud vähemusgrupid                                |                                                                                                                                                               | Mittediskrimineeriv kohtlemine                                                                              |    |
| <b>Varjupaigad</b>                           | 1 perekonda mahutav üksus 10 000 naise kohta                                                        | Juhul, kui selleks on vajadus, peaksid olema ka varjupaigad perekonna au nimel sooritatud kuritegude, sunnitud abielude ja genitaalide moonutamise ohvritele. | Kaitse ebainimliku & alandava kohtlemise eest. Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse                      | □□ |
| <b>Vägistamise kriisikeskus</b>              | 1 asutus 200 000 naise kohta                                                                        |                                                                                                                                                               | Kaitse piinamise, ebainimliku & alandava kohtlemise eest. Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse           |    |
| <b>Seksuaalse rünnaku ohvrite infokeskus</b> | 1 asutus 400 000 naise kohta<br>Peaksid jagunema nii, et igas piirkonnas oleks vähemalt üks keskus. |                                                                                                                                                               | Tervis<br>Kaitse piinamise, ebainimliku & alandava kohtlemise eest. Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse |    |

| PÕHILISED MIINIMUMSTANDARDID - KEHTIVAD KÕIKIDE TEENUSTE KOHTA                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | TÄIENDAVAD STANDARDID                                                                     | INIMÕIGUSED                                                                                                                                                       | Toetus              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| <b>AUSTUS &amp; INIMVÄÄRNE KOHTLEMINE</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                           |                                                                                                                                                                   |                     |
| Kliendil on õigus saada alati lugupidavat ja inimväärikust austavat kohtlemist.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Näost näkku kontakt teenusepakkujaga peaks toimuma turvalises, puhtas ja mugavas miljöös. | Austus                                                                                                                                                            |                     |
| <p>(1) Konfidentsiaalsus peab olema garanteeritud. Igasugune kirjalik või suuline kommunikatsioon või muu informatsioon, mis sisaldab kliendi nime või muid isikuandmeid, tohib jõuda kolmandate isikuteni ainult kliendi teadlikul nõusolekul. Ainukesed erandid on:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Kliendi kaitsmise huvides, juhul kui on alust arvata, et tema elu, tervis või vabadus on ohus.</li> <li>Teiste isikute turvalisuse tagamise huvides, juhul kui on alust arvata, et neid ähvardab oht</li> </ul> <p>(2) Konfidentsiaalsusega seotud põhimõtteid tuleb kliendile arusaadavalt selgitada enne teenuse osutamisega alustamist.</p> <p>(3) Personal peab olema konfidentsiaalsusega seotud põhimõtetest ja ettekirjutustest täiesti teadlik.</p> <p>(4) Kõiki dokumente tuleb hoida luku taga ja kindlas kohas ning need tohivad olla kättesaadavad ainult selleks volitatud isikutele.</p> <p>(5) Asutustel peaks olema eeskiri, mis näeb ette kliendilt kirjaliku nõusoleku võtmise teda puudutava konfidentsiaalse informatsiooni levitamiseks.</p> <p>(6) Asutustel peaks olema eeskiri või juhised, milles selgitatakse, kuidas peaks personal käituma kohtu järelpärimiste korral, mis eeldavad konfidentsiaalse informatsiooni edastamist.</p> |                                                                                           | <p>Austus</p> <p>Kaitse ebainimliku &amp; alandava kohtlemise eest</p> <p>Füüsilise &amp; moraalse puutumatuse kaitse</p> <p>Privaatsus – isikuandmete kaitse</p> | <p>♀ ▲</p> <p>□</p> |
| Kõik asutused peaksid lähtuma oma töös ohvri usaldamisest ja respektimisest ning vastutuse asetamisest kurjategija õlgadele.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                           | Austus                                                                                                                                                            | ♀ ▲                 |

| <b>TURVALISUS &amp; KAITSE</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                          |          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| Turvalisus on esmatähtis. See kehtib nii teenusekasutaja, tema juhtumiga seotud laste ja teiste kergelt haavatava isikute kui ka asutuse personali kohta. Turvalisuse all tuleb siin mõista mitte ainult vahetut füüsilist kaitset, vaid ka psühhosotsiaalset turvalisust, sh kaitset sotsiaalse isoleerituse eest               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Kaitse ebainimliku & alandava kohtlemise eest<br>Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse | ♀ ▲<br>□ |
| Kriisiteenused peaksid olema kättesaadavad ja kasutusvalmis igal ajal, st 24 tundi ööpäevas, 365 päeva aastas.                                                                                                                                                                                                                   | Teenused peaksid rahvastiku tiheduse ja geograafiliste vahemaade lõikes ühtlaselt jaotuma.                                                                                                                                                                                                                                | Kaitse ebainimliku & alandava kohtlemise eest<br>Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse | □ ○      |
| Osutatavad teenused peaksid olema oma olemuselt holistilised ja kasutajakesksed. Teenusepakkuja peaks olema piisavalt pädev, et: <ul style="list-style-type: none"> <li>• pakkuda seda, mida klient vajab või soovib,</li> <li>• suunata klient edasi asjakohase piirkondliku või üleriigilise teenusepakkuja juurde.</li> </ul> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                          | ♀ ▲      |
| <b>KÄTTESAADAVUS</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                          |          |
| Kõik teenused peaksid olema kättesaadavad kõikidele naistele. Selleks võib olla vajalik teavitustöö ja teenuste kohaldamine klientide vajadustele.                                                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Teenused peaksid olema kättesaadavad kõikidele naistele sõltumata vanusest, religioonist, rahvusest, etnilisest kuuluvusest, seksuaalsest orientatsioonist, HIV/AIDS nakkusest, puudest, sotsiaalsest staatusest</li> <li>• Välja tuleb koolitada tõlgid, kes oleksid</li> </ul> | Mittediskrimineeriv kohtlemine                                                           | ♀ ▲<br>□ |

|                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                    |                     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------|---------------------|
|                                                                                                                                                                                                                         | <p>pädevad vägivalda probleemáticas ja allkirjastaksid konfidentsiaalseid lepinguid</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Teenusepakkujad peaksid tagama, et nende ruume ja varustust saaksid kasutada füüsilise puudega, kuulmispuudega ja piiratud õppimisvõimega naised.</li> <li>• Teavitustöös tuleks arvesse võtta teenimatult vähest tähelepanu saanud/varjatud (sisserännanud, puudega naised, lesbilised, seksitöötajad) kogukondi.</li> </ul> |                                                                    |                     |
| Asutustel peaksid olema mittediskrimineerivat kohtlemist ja võrdseid võimalusi käsitlevad eeskirjad, milles on nii personali kui kliente puudutavad sätted.                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Teenuste puhul peaks võtma suuna kättesaadavuse parandamisele</li> <li>• Koostöö asutustega, mis on spetsialiseerunud vähemustega tegelemisele – ühiste koolituste ja satelliitteenuste korraldamine</li> </ul>                                                                                                                                                                                                       | Mittediskrimineeriv kohtlemine                                     |                     |
| <p>Teenuseid tuleks osutada tasuta.</p> <p>Juhul, kui see pole võimalik, peaks arvetel olema selgesõnaliselt ära toodud tingimus, et kliendile ei jäeta teenust osutamata juhul, kui ta ei suuda selle eest maksta.</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Kaitse ebainimliku & alandava kohtlemise eest Füüsilise & moraalse | <p>♀ ▲</p> <p>□</p> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                 |                                                                                |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                 | puutumatus kaitse<br>Mittediskrimineeriv<br>kohtlemine                         |            |
| <b>LAPSED</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                 |                                                                                |            |
| Teenusepakkuja peaks arvestama kliendi laste vajadustega, samuti noorte neidude vajadustega ja oma kohustustega laste ja noorte naiste suhtes.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Spetsiaalteenused<br>lastele/tüdrukutele/noortele<br>naistele                                                                   | Lapse õigus<br>kaitsele                                                        | ♀ ▲        |
| Lapsi ei tohiks kasutada regulaarselt nende emade tõlgi rollis.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                 | Lapse õigus<br>kaitsele                                                        |            |
| <b>PERSONAL</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                 |                                                                                |            |
| Personal peaks olema asjakohaselt kvalifitseeritud ja koolitatud.<br>(1) Vajalikud on personali täiendkoolitused;<br>(2) Baasväljaõpe peaks sisaldama järgmisi punkte: vägivalla dünaamika soolise aspekti mõistmine, teadlikkus soolise vägivalla erinevatest vormidest, mittediskrimineerimine ja eripäradega arvestamine, juriidilised ja sotsiaalsed õigused;<br>(3) See standard kehtib kõikide asjassepuutuvate spetsialistide kohta, kes töötavad mõnes riiklikus või mitteriiklikus asutuses. Ekspertkogemusega MTÜ-sid tuleks kasutada koolitajatena ja maksta neile selle eest korralikku palka. | Teenusepakkujad peaksid tagama, et nende töötajad käivad ajaga kaasas ning on kursis uusimate teadustulemuste ja töömeetoditega | Mittediskrimineeriv<br>kohtlemine <sup>6</sup><br>Eripärade<br>respekteerimine | ▲ □        |
| Naistega tegelevates MTÜ-des peaks personal koosnema naistest, ka teised asutused peaksid hoolitsema selle eest, et neil oleks piisavalt professionaalseid naissoost töötajaid, sh tõlgid, meedikud, politseiohvitserid.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Personali värbamisel oleks soovitatav jälgida, et personaliliikmed kajastaksid ühiskonna mitmekesisust                          | Austus                                                                         |            |
| <b>JÕUSTAMINE</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                 |                                                                                | ♀ ▲<br>□ □ |
| Asutuste haldamine peaks toimuma demokraatlikel alustel. Nii personalil kui klientidel peaks olema võimalusi asutuse töös osalemiseks; tuleks jälgida, et meeste domineerimine ei asenduks institutsionaalse domineerimisega kliendi otsustetegemise protsessi üle.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                 |                                                                                |            |

<sup>6</sup> CEDAW General Recommendation 19 (1992) para 24 (b): spetsiifiline märkus, et soolise aspekti rõhutamine juristide ja täitevorganite esindajate ning teiste ametiisikute koolitamisel on vajalik konventsiooni efektiivseks rakendamiseks.

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                    |                                                            |                                                          |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
| Kliente tuleks teavitada nende õigustest, st milliseid teenuseid neil on õigus saada, millised on nende juriidilised ja inimõigused.                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                    | Õigus saada ja edastada informatsiooni                     |                                                          |
| Kliendi õigust saada informatsiooni ei tohiks siduda kohustusega esitada ametlik süüdistus või lubadusega liituda mingit laadi programmi/rühma/teenusega. Naisel peaks olema piisavalt aega saadud informatsiooni üle järele mõelda, et teha teadlikke otsuseid.                                                                                                   |                                                                                                                                                                                    | Austus<br>Mittediskrimineeriv kohtlemine                   |                                                          |
| lgasugune teave, nõuandmine ja nõustamine peaks põhinema jõustamisel ja teenima ohvri õigusi.<br>(a) Enne ükskõik millise tegevuse või protseduuriga alustamist tuleks küsida kliendi teadlikku nõusolekut;<br>(b) Kõik teenusepakkujad peaksid esmajoonel lähtuma kliendi huvidest;<br>(c) Klient otsustab, kas ta esitab politseisse ametliku süüdistuse või ei. |                                                                                                                                                                                    | Enesemääramis-õigus<br>Austus                              |                                                          |
| Kliendil peaks olema õigus pääseda ligi oma toimikutele; muuhulgas peaks tal olema võimalus lisada omapoolseid kommentaare ja nõuda toimikute täiendamist või kaasajastamist.                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                    | Õigus pääseda ligi oma isikut puudutavale informatsioonile |                                                          |
| <b>TEENUSTE OSUTAMINE</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                    |                                                            |                                                          |
| MTÜ-de poolt pakutavad teenused peaksid olema sõltumatud ja kasumit mittetaotlevad.                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                    |                                                            | <input type="checkbox"/>                                 |
| Kõik teenused peaksid lähtuma vägivalda soolise aspekti kui naiste ebavõrdsuse põhjuse ja tagajärje mõistmisest.                                                                                                                                                                                                                                                   | Teenusepakkujad peaksid andma oma panuse ühiskondliku teadlikkuse tõstmisesse, et muuta olusid, mis tingivad vägivalda aktsepteerimise                                             | Mittediskrimineeriv kohtlemine <sup>7</sup>                | ♀ ▲<br><input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> |
| Teenuste arendamisel tuleks lähtuda kliendi vajadustest. Kliendi nägemuse ärakuulamine ja arvessevõtmine peaks olema osa regulaarsest monitooringuprotseduurist.                                                                                                                                                                                                   | Asutustel peaksid olema selgelt arusaadavad kaebuste esitamise protseduurid<br>Asutused peaksid kasutama asutusevälist evalvatsiooni, mis lähtub teenuse kasutajate perspektiivist |                                                            | O                                                        |

<sup>7</sup> Samas para.11: Sooline vägivald on üks diskrimineerimise vorme, mis pärsib tõsiselt naiste võimalusi nautida erinevaid õigusi ja vabadusi meestega võrdsel alusel.

|                                                                                                                                                                                                            |                                                           |  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|--|-----|
| Juhised asutustevaheliseks koostööks.                                                                                                                                                                      | Eeskirjad ja memorandumid koostöö kohta teiste asutustega |  |     |
| Teenused peaksid olema jätkusuutlikud ja suutma pakkuda pikaajalist toetust. Riikide valitsustel ja omavalitsustel peaksid olema rahastamisskeemid vägivallaprobleemiga tegelevate asutuste rahastamiseks. |                                                           |  | ▲ □ |

| SPETSIIFILISED STANDARDID ERINEVATELE TEENUSTELE |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                        |                                                                        |                                                     |
|--------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|
| TEENUS                                           | MIINIMUMSTANDARDID                                                                                                                                                                                                                                                                                  | TÄIENDAVALD STANDARDID                                                                                                                                                                 | INIMÕIGUSED                                                            | TOETUS                                              |
| <b>ABI/<br/>NÕUSTAMIS-<br/>TELEFONID</b>         | H1. Personalil peaks olema väljaõpe tegelemiseks kõikide soolise vägivalla vormidega.                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                        |                                                                        | O                                                   |
|                                                  | H2. Peaks pakkuma kriisi/hädaolukorras nõustamist/toetust.                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                        |                                                                        |                                                     |
|                                                  | H3. Teenust tuleks piisavalt reklaamida. Vastavad andmed peaksid olema ära toodud telefoniraamatutes, asjakohast informatsiooni tuleks levitada kõikides vajalikes keeltes (sh pimedate kirjas), sellele telefonile peaks saama helistada kõikidest asjassepuutuvatest asutustest (nt haiglad jms). |                                                                                                                                                                                        |                                                                        |                                                     |
| <b>ÕIGUSABI</b>                                  | A1. Tasuta õigusabi (õigusnõustamine või esindamine advokaadina).                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                        | Võrdväärne seaduslik kaitse                                            | <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> O |
|                                                  | A2. Advokaadid peaksid olema täiesti sõltumatud.                                                                                                                                                                                                                                                    | Kriitilises olukorras, eriti seksuaalse vägivalla juhtumite korral, peaks igal ohvril olema võimalus enne tunnistuste andmist või tõendusmaterjali kogumist konsulteerida advokaadiga. | Õigus isikliku informatsiooni kaitsele<br>Enese-<br>määramise<br>õigus | <input type="checkbox"/>                            |
|                                                  | A3. Advokaadid peaksid olema kursis kohalike seaduste, kohtuprotseduuride ja kohaliku kohtu reaktsioonidega.                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                        | Võrdväärne seaduslik kaitse                                            |                                                     |
|                                                  | A4. Advokaat peaks olema suuteline selgitama kriminaal- ja tsiviilkohtu protsesse, kohtusse pöördumise võimalusi ja kliendi õigusi.                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                        | Võrdväärne seaduslik kaitse                                            |                                                     |
|                                                  | A5. Holistiline teenuseosutamine peaks sisaldama nõustamistelefoni, avatud osavõtuga gruppitööd, eneseabigruppe, abi seoses kohtuprotsessiga ja pikaajalist toetust.                                                                                                                                | Advokaadid peaksid olema suutelised reageerima politsei ja ohvri abisoovile kiirelt. Ühe olulisema toetuseliigina peaks pakutama tugiisiku teenust teiste ametiisikutega lävimisel.    |                                                                        |                                                     |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                  |  |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|  | <p>A6. Advokaatidel peaksid olema piisavad teadmised teiste teenuste kohta. Personal peaks suutma pakkuda järgmiste valdkondadega seonduvat informatsiooni, nõuandeid ja suunamist:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Meditsiinilised, toitumisalased ja/või tervishoiuteenused</li> <li>• Õiguskaitse</li> <li>• Õiguslikud meetmed ja teenused</li> <li>• Inimese heaolu puudutavad õigused, haridus, tööalane väljaõpe</li> <li>• Lühiajaline, üleminekuline ja/või püsielukoht</li> <li>• Lastehoiuteenused ja lapsevanemate täiendkoolitus</li> <li>• Lastekaitseteenused;</li> <li>• Alkoholi- ja narkoprobleemiga tegelevad asutused;</li> <li>• Teenused puuetega inimestele;</li> <li>• Tõlketeenused ja/või sisserrännanute assisteerimine.</li> </ul> | <p>Kliendi esindamisel kohtus peaks teenusepakkuja omama pidevalt kaasajastatavat nimekirja muuhulgas järgmiste ressursside kontaktandmete kohta:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Kohalik kriminaalkohus;</li> <li>• Kohalikud, piirkondlikud ja üleriigilised asutused, mis tegelevad kindlate õiguslike küsimustega nagu näiteks immigratsioon</li> <li>• Kohalikud juristid, sh vabatahtlikkuse alusel töötavad juristid, kes tegelevad naistevastase vägivalla temaatikaga</li> </ul> | <p>Perekonna õigus sotsiaalsele, õiguslikule ja majanduslikule kaitsele. Õigus tervisele Lapse õigused Õigus haridusele Õigus mitte-diskrimineerivale kohtlemisele, Õigus kasutada seadusi võrdsetel alustel</p> |  |
|  | <p>A7. Vägivalla jätkumise korral peaksid advokaadid koos kliendiga koostama turvaplaani. Plaani tuleks regulaarselt uuesti üle vaadata ja kaasajastada.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <p>Kaitse ebainimliku &amp; alandava kohtlemise eest Füüsilise &amp; moraalse puutumatuse kaitse</p>                                                                                                             |  |

|                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |  |  |   |
|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|---|
|                   | <p>A8. Advokaatide väljaõpe peaks kestma vähemalt kindlaksmääratud miinimumaja ja hõlmama järgmist:</p> <p>(a) lähisuhtevägivalla ja/või seksuaalse vägivalla dünaamika;</p> <p>(b) kriisisekkumise tehnikad;</p> <p>(c) konfidentsiaalsus;</p> <p>(d) suhtlemisioskused ja sekkumistehnikad;</p> <p>(e) ülevaade kriminaal- ja tsiviilkohtusüsteemist;</p> <p>(f) kehtivate seaduste ülevaade ja analüüs;</p> <p>(g) üleriigiliste ja piirkondlike ressursside ülevaade;</p> <p>(h) mittediskrimineeriv kohtlemine ja eripäradega arvestamine.</p>                                                                                                                                                                |  |  |   |
| <b>NÕUSTAMINE</b> | C1. Igas piirkonnas üks asutus.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |  |  | O |
|                   | C2. Nõustajad peaksid koostama koos kliendiga individuaalse tegevusplaani, mis hõlmab turvalisuse, toetuse ja praktiliste vajadustega seotud teemasid.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |  |  |   |
|                   | <p>C3. Nõustajate väljaõpe peaks kestma vähemalt kindlaksmääratud miinimumaja ja hõlmama vähemalt kindlaksmääratud miinimumhulga teemasid nagu:</p> <p>(a) lähisuhtevägivalla ja/või seksuaalse vägivalla dünaamika;</p> <p>(b) kriisisekkumise tehnikad;</p> <p>(c) trauma, toimetulek ja taastumine;</p> <p>(d) kaasaegsed arusaamad heaolust ja sotsiaalsest kaasatusest;</p> <p>(e) konfidentsiaalsus;</p> <p>(f) suhtlemisioskused ja sekkumistehnikad;</p> <p>(g) ülevaade kriminaal- ja tsiviilkohtusüsteemist;</p> <p>(h) kehtivate seaduste ülevaade ja analüüs;</p> <p>(i) üleriigiliste ja piirkondlike ressursside ülevaade;</p> <p>(j) mittediskrimineeriv kohtlemine ja eripäradega arvestamine)</p> |  |  |   |

|                           |                                                                                                                                                                                                                                       |                                                           |                                 |                          |
|---------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------|
|                           | C4. Suunamisel teistesse teraapiaga tegelevatesse asutustesse peaks klient saadetama ainult asjakohase ettevalmistusega spetsialistide juurde, kellel on spetsiaalne kogemus või väljaõpe naistevastase vägivalla problemaatika alal. |                                                           | Tervis                          |                          |
|                           | C5. Kliendile peaks tagama võimaluse nii individuaal- kui grupidööks.                                                                                                                                                                 |                                                           | Tervis                          |                          |
| <b>TEAVITUSTÖÖ</b>        | O1. Koostada tuleks materjalid, mis julgustaksid ka seni vähest tähelepanu pälvinud gruppe teenuseid kasutama.                                                                                                                        |                                                           | Mitte-diskrimineeriv kohtlemine |                          |
|                           | O2. Asutuste personal peaks läbima koolitusi kultuurilistes küsimustes.                                                                                                                                                               |                                                           | Mitte-diskrimineeriv kohtlemine |                          |
|                           | O3. Tõlkidel peaks olema asjakohane väljaõpe ja töökogemus.                                                                                                                                                                           |                                                           | Mitte-diskrimineeriv kohtlemine |                          |
|                           | O4. Laiendatud teavitustöö võiks tähendada ka ühise asukoha jagamist teiste asutustega kas satelliitkontorites või kirikutes, koolides jm ühiskondlikes ruumides.                                                                     |                                                           |                                 |                          |
| <b>SEKKUMIS-PROJEKTID</b> | I1. Peaksid moodustama osa asutustevahelisest koostööst.                                                                                                                                                                              |                                                           |                                 | <input type="checkbox"/> |
|                           | I2. Kõiki sekkumisprojekte peaksid koordineerima naiste toetusorganisatsioonid / MTÜ-d.                                                                                                                                               |                                                           |                                 |                          |
|                           | I3. Sekkumisprojektide puhul peaks koostöö politsei ja õigussüsteemiga olema kohustuslik.                                                                                                                                             |                                                           |                                 | <input type="checkbox"/> |
|                           | I4. Muudest osapooltest peaksid olema esindatud vähemalt tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeesutused.                                                                                                                                   |                                                           |                                 |                          |
|                           | I5. Nii konkreetseid juhtumeid kui terviksüsteemi puudutavas töös tuleks kasutada ennetavat lähenemist.                                                                                                                               |                                                           |                                 | <input type="checkbox"/> |
|                           | I6. Andmete kogumise ja infojagamise kohta peaksid olema tarvilusel kindlad tegutsemisjuhised.                                                                                                                                        |                                                           |                                 |                          |
| <b>VARJUPAIGAD</b>        | S1. Igas piirkonnas/provintsis peaks olema vähemalt üks varjupaik.                                                                                                                                                                    | Teenuse tuleb muuta kättesaadavaks maapiirkonna naistele. |                                 |                          |
|                           | S2. Varjupaigad peaksid tagama või korraldama klientidele tasuta transpordi.                                                                                                                                                          |                                                           |                                 |                          |

|  |                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                       |                          |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
|  | S3. Varjupaiga personal peaks koosnema naistest.                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                          | Austus<br>Kaitse<br>ebainimliku &<br>alandava<br>kohtlemise eest<br>Füüsilise &<br>moraalse<br>puutumatuse<br>kaitse  | <input type="checkbox"/> |
|  | S4. Varjupaiga aadress peaks olema konfidentsiaalne.<br>Hooned peaksid olema turvalised, klientide toad<br>peaksid olema lukustatavad või muul moel turvatud.                                              | Varjupaigal peaks olema kirjalik<br>eeskiri külastuste kohta (juhul<br>kui külastused on lubatud).<br>Selles tuleks rõhutada, kui<br>oluline on, et külalised<br>mõistaksid konfidentsiaalsuse<br>nõuet. | Kaitse piinamise,<br>ebainimliku &<br>alandava<br>kohtlemise eest<br>Füüsilise &<br>moraalse<br>puutumatuse<br>kaitse |                          |
|  | S5. Juhul kui kohti on ebapiisavalt või varjupaik lõpetab<br>tegevuse, peaks varjupaik pakkuma klientidele abi<br>alternatiivse eluaseme leidmisel.                                                        | Alternatiivse eluaseme puhul<br>tuleks hinnata selle vastavust<br>varjupaiga turvalisuse ja<br>konfidentsiaalsuse eeskirjale.                                                                            | Nagu ülal                                                                                                             |                          |
|  | S6. Teenuse pakkumisest või korduvkliendi varjupaika<br>lubamisest keeldumine peaks toimuma AINULT juhul, kui<br>ta on rikkunud konfidentsiaalsusnõuet või tervist/turvalisust<br>puudutavaid standardeid. |                                                                                                                                                                                                          | Nagu ülal                                                                                                             |                          |
|  | S7. Koht varjupaigas ja pakutavad teenused peaksid<br>olema kliendile tagatud nii kauaks, kui ta neid vajab.                                                                                               |                                                                                                                                                                                                          | Nagu ülal                                                                                                             | <input type="checkbox"/> |
|  | S8. Personali arv peaks olema vastavuses teenust<br>kasutavate naiste ja laste arvuga.                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                       |                          |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                     |                                                                                                  |   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
| S9. Varjupaik peaks pakkuma igale kliendile kriisitoetust ja abi turvaplaani koostamisel.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                     | Kaitse piinamise, ebainimliku & alandava kohtlemise eest Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse |   |
| S10. Kliendiga tuleks vestelda ühe ööpäeva jooksul pärast tema varjupaika sissevõtmist.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Kliendile tuleks anda teavet tema õiguste ja kohustuste kohta (sh konfidentsiaalsuse säilitamise reegli kohta) ühe ööpäeva jooksul. |                                                                                                  |   |
| S11. 3-7 päeva jooksul pärast kliendi varjupaika sissevõtmist tuleks koostada hinnang tema vajaduste kohta. See peaks hõlmama järgmisi punkte: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Tervishoiuga seotud/meditsiinilised vajadused;</li> <li>• Lapsed;</li> <li>• Eluase;</li> <li>• Juriidilised võimalused;</li> <li>• Rahaline toetus ja toetusvõimalused;</li> <li>• Tööalane väljaõpe, töökoht ja haridus.</li> </ul> | Peaks hõlmama teenuseid, mida vajavad narkosõltlastest kliendid.                                                                    |                                                                                                  |   |
| S12. Peaks suutma pakkuda õigusabi, tugiisikuteenust jm toetust (või suunama vastavasse asutusse).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                     |                                                                                                  |   |
| S13. Peaks aitama tagada, et kliendil oleks varjupaigast lahkudes sõltumatud rahalised sissetulekud.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                     | Õigus tööle & sotsiaalsele kindlustatusele                                                       |   |
| S14. Personali hulgas peaks olema vähemalt üks kvalifitseeritud lastega tegelev spetsialist.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Varjupaik peaks suutma pakkuda turvalisi laste mängukohti                                                                           | Lapse õigus kaitsele                                                                             | □ |
| S15. Lastega tegelemine peaks olema mittevägivaldne (ja sama tuleks soovitada ka laste emadele).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                     | Lapse õigus kaitsele                                                                             |   |

|  |                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                  |  |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|  | S16. Juhul kui naist ei saa temaga kaasasoleva poja vanuse tõttu varjupaika võtta, peaks varjupaik aitama leida neile mõne alternatiivse turvalise koha.                                | Alternatiivse eluaseme puhul tuleks hinnata selle vastavust varjupaiga turvalisuse ja konfidentsiaalsuse eeskirjale.                                                                                                                                                                    | Kaitse piinamise, ebainimliku & alandava kohtlemise eest Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse |  |
|  | S17. Peaks suutma anda nõu või edasi suunata lastekaitset puudutavates küsimustes ning lastehoidu ja lapsevanemate koolitust puudutavates küsimustes.                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Lapse õigus kaitsele                                                                             |  |
|  | S18. Peaks olema abiks lapse haridustee jätkumise tagamisel.                                                                                                                            | Peaks tegema koostööd koolidega, et tagada varjupaigas viibivate laste vajaduste rahuldamine.                                                                                                                                                                                           | Lapse õigus haridusele                                                                           |  |
|  | S19. Varjupaiga reeglid (nt alkoholi- ja narkootikumide keeld) peaksid olema paigutatud kõikidele klientidele nähtavasse kohta.<br>Reeglid peaksid olema sõnastatud positiivses toonis. |                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                  |  |
|  | S20. Klientidel peaks olema helistamisvõimalus.                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                  |  |
|  | S21. Nii personal kui miljöo peaksid olema kultuurilises mõttes respektiivsed.                                                                                                          | Ühiskasutatavad ruumid peaksid olema ligipääsetavad puuetega naistele. Keegi personali liikmetest peaks olema suuteline suhtlema viipekeeles. Informatsioon ja nõustamine peaksid olema kättesaadavad mitmes keeles (lähtuvalt varjupaiga teeninduspiirkonnas elavatest kogukondadest). | Mittediskrimineeriv kohtlemine Eripärade respektiivimine                                         |  |
|  | S22. Personal peaks saama mingi baaskoolituse immigratsiooni teemadel.                                                                                                                  | Peaks pakkuma sisseõppinud naistele spetsiaalset abi keele- ja tööoskuste omandamisel.                                                                                                                                                                                                  | Mittediskrimineeriv kohtlemine Eripärade respektiivimine                                         |  |

|                                    |                                                                                                                                                                                                |                                                                                                     |                                                                                                     |   |
|------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
|                                    | S23. Varjupaigast lahkunud klientidele ja nende lastele tuleks pakkuda abi elukoha leidmisel ja muid täiendavaid teenuseid.                                                                    |                                                                                                     | Mittediskrimineeriv kohtlemine<br>Eripärade respektseerimine                                        |   |
| <b>VÄGISTAMISE KRIISI-KESKUSED</b> | R1. Igas regioonis peaks olema vähemalt üks vägistamise kriisikeskus ja üks seksuaalse rünnaku ohvrite infokeskus.                                                                             |                                                                                                     |                                                                                                     |   |
|                                    | R2. Teenuste hulka peaksid kuuluma;<br>(a) anonüümne nõustamistelefon<br>(b) näost näkku toetus ja nõustamine;<br>(c) ohvrite tugigrupid;<br>(d) õigusabi;<br>(e) teadlikkuse tõstmine.        |                                                                                                     |                                                                                                     | □ |
|                                    | R3. Keskused peaksid tagama nii klientide kui personali/vabatahtlike töötajate turvalisuse.<br>Siia kuulub ka suitsiidikõnede ja –kriiside protokollimine.                                     |                                                                                                     | Kaitse piinamise, ebainimliku & alandava kohtlemise eest<br>Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse |   |
|                                    | R4. Hädaolukorras peaks varjupaik olema suuteline korraldama klientide transpordi.                                                                                                             |                                                                                                     |                                                                                                     |   |
|                                    | R5. Mittelahtiolekuaegadel peaks kliendile vajaliku informatsiooni andma automaatvastaja ja/või tuleks helistaja ümber suunata üleriigilisele usaldustelefonile.                               | Helistajatega, kes jätavad automaatvastajale vastava teate, tuleks kontakti võtta 48 tunni jooksul. |                                                                                                     |   |
|                                    | R6. Kõiki teenuseid tuleks pakkuda mugavas ja privaatses miljöös.                                                                                                                              |                                                                                                     | Austus<br>Privaatsus                                                                                |   |
|                                    | R7. Lähenemine peaks olema holistiline ja teenuste hulka peaksid kuuluma:<br>(a) õigusabi;<br>(b) praktiline toetus;<br>(c) Informatsioon ja edasisuunamine;<br>(d) abi hüvitiste taotlemisel. |                                                                                                     |                                                                                                     |   |

|                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                |                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|--------------------------|
|                                                                                           | <p>R8. Vabatahtlike töötajate ja personali väljaõpe peaks kestma kindla minimaalaja ja selle hulka peaksid kuuluma järgmised teemad:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• seksuaalse vägivalda (sh laste seksuaalse väärkohtlemise) analüüs soolisest perspektiivist;</li> <li>• konfidentsiaalsus;</li> <li>• mitmekesisus/eripärad;</li> <li>• seksuaalse vägivalda, sh traumade mõjud ja tähendus;</li> <li>• aktiivne kuulamine;</li> <li>• riskihindamine.</li> </ul> | <p>Vabatahtlikel/personalil peaks olema alaline ligipääs õppematerjalidele riskihindamise/sekkumise alal ja teiste abiasutuste/ressursside kontaktandmetele.</p> <p>Vabatahtliku töötaja staatuse säilitamiseks peaksid kõik vabatahtlikud töötama igal aastal kindla miinimumarvu tunde (nt 8) reaalses nõustamiskeskonnas.</p> |                                |                          |
|                                                                                           | R.9 Teenusepakkujad peaksid kaaluma kolmandate osapoolte anonümiseeritud tunnistuste protokollimise korraldamist, st politsei varustamist informatsiooniga rünnakut/kurjategijat/kuriteopaika puudutavate detailide kohta.                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                |                          |
| <b>SEKSUAALSE RÜNNAKU OHVRITE INFO-KESKUSED &amp; spetsialiseerunud kliiniku-teenused</b> | SA1. Seksuaalse rünnaku ohvrite abistamise standardid peaksid olema kõigile samad, sõltumata rünnaku toimepanemise olukorrast või ohvri õiguslikust või ühiskondlikust staatusest.                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>Tervishoiutöötajad peaksid tagama kõigile võrdse ligipääsu ravile.</p> <p>Seksuaalse vägivalda ohvrid peaksid saama easpetsiifilist hooldust.</p>                                                                                                                                                                             | Mittediskrimineeriv kohtlemine |                          |
|                                                                                           | SA2. Traumapunktidel peaksid olema juhised soolise vägivalda ja seksuaalse vägivalda juhtumite käsitlemiseks.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                |                          |
|                                                                                           | SA3. Vastuvõtu- ja ravikeskkond peaks olema turvaline, puhas ja privaatne.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Austus                         |                          |
|                                                                                           | SA4. Kõik tervishoiutöötajad peaksid olema koolitatud ja teavitatud soolise vägivalda alal.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Võrdsed õigused ravile         | <input type="checkbox"/> |
|                                                                                           | SA5. Kõik kliinikutes seksuaalse vägivalda ohvritele pakutavad teenused peaksid lähtuma ohvri õigustest (vt baasstandardid).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Austus                         |                          |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                 |                                            |  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|--|
| SA6. Günekoloogilist läbivaatust teostavad arstid peaksid välja arendama ühtse protsessi tava, st kogu meditsiinilise protsessi vältel peaks jätkama tööd sama arst.                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                 | Austus                                     |  |
| SA7. Kogu personal peaks olema kursis konfidentsiaalsust puudutavate teemadega, sh käima respektiivalt ümber proovide ja meditsiiniliste toimikutega.                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                 | Privaatsus – isikuandmete kaitse<br>Austus |  |
| SA8. Ravi, günekoloogilise läbivaatuse ja leidude dokumenteerimise miinimumstandardite osas tuleks järgida Maailma Tervishoiuorganisatsiooni juhiseid, eriti juhiste kogu <i>Guidelines for medico-legal care for victims of sexual violence</i> , Genf 2003.                                                                                       |                                                                                                                                                                                                 | Tervis                                     |  |
| SA9. Läbivaatuste, ravi või nõustamise ajal peaks lubama lisaks kliendile kohal viibida ainult järgmistel isikutel: <ul style="list-style-type: none"> <li>• isikud, kelle kohalviibimine on vajalik meditsiinilise hoolduse huvides;</li> <li>• isikud, keda klient on ise palunud endale toeks tulla.</li> </ul>                                  |                                                                                                                                                                                                 | Austus                                     |  |
| SA10. Klienti ei tohiks sundida läbima ühtegi meditsiinilist uuringut vastu tahtmist.                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                 | Austus                                     |  |
| SA11. Patsiente tuleks teavitada normaalsetest füüsilistest ja käitumuslikest reaktsioonidest, mis neil võivad ilmned, samuti tuleks neile pakkuda emotsionaalset ja sotsiaalset toetust.                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                 | Tervis                                     |  |
| SA12. Kliendile tuleks tutvustada täielikult kõiki võimalikke alternatiive, et klient saaks teha teadlikke valikuid nt aborti osas.                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                 | Tervis,<br>Austus                          |  |
| SA13. Günekoloogilist läbivaatust peaksid teostama naised, kui just klient pole ise soovinud vastupidist. <ul style="list-style-type: none"> <li>• Parandage naissoost günekoloogide oskusi.</li> <li>• Õpetage neile tõendusmaterjalide kogumise ja dokumenteerimise, sh kirjalike meditsiinilis-õiguslike esildiste koostamise oskusi.</li> </ul> | Tervishoiuteenused peaksid olema kättesaadavad kliendi emakeeles või keeles, millest ta aru saab.<br>Klientidel peaks olema võimalus kasutada oma töös trauma valdkonnas pädevat naissoost tõi. | Austus<br>Võrdväärne seaduslik kaitse      |  |

|                    |                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                  |                            |
|--------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|
|                    | SA14. Iga meditsiinilis-õigusliku esildise või sertifikaadi kehtivusaeg peaks olema 20 aastat.                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Võrdväärne seaduslik kaitse                                                                      |                            |
|                    | SA15. Meditsiinilise tõendusmaterjali kogumine ja meditsiiniliste sertifikaatide väljastamine ametkondlikuks kasutamiseks olgu lubatud ainult kliendi nõusolekul.                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Privaatsus – isikuandmete kaitse                                                                 |                            |
| <b>ÕIGUSKAITSE</b> | L1. Naistevastase vägivalla kõiki vorme tuleks käsitleda sama tõsiselt ja prioriteetsena kui teisigi kuritegusid.                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Võrdväärne seaduslik kaitse                                                                      | <input type="checkbox"/>   |
|                    | L2. Olulised seadused peaksid olema sisserännanute kogukondadele kättesaadavad nende emakeeles.                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Mittediskrimineeriv kohtlemine                                                                   |                            |
|                    | L3. Klient peaks pääsema esimesel võimalusel mõne spetsiaalväljaõppega politsei ohvitseri jutule.                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                  | <input type="checkbox"/>   |
|                    | L4. Igas politseijaoskonnas peaks olema 1 spetsiaalväljaõppega politsei ohvitser perevägivalla küsimustes ja 1 seksuaalse vägivalla küsimustes (või 1 ohvitser, kes on pädev mõlemas valdkonnas). |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                  | <input type="checkbox"/>   |
|                    | L5. Tihedalt asustatud piirkondades tuleks luua spetsialiseeritud politseiüksused.                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                  | <input type="checkbox"/>   |
|                    | L6. Politseil peaks olema luba siseneda eravaldusesse, kurjategija vahistada ja ära viia.                                                                                                         | 1. Lähenediskeeldu <ul style="list-style-type: none"> <li>• peaks saama määrata politsei, et perevägivalda, ahistamist, seksuaalset ahistamist ja jälitamist koheselt peatada.</li> <li>• see peaks olema kohustuslik juhul, kui esineb oht ohvri elule, tervisele või vabadusele.</li> </ul> 2. Vahistamisorder on vajalik, et politsei saaks vägivallatseja ajutiselt (fikseeritud ajaks) kodust ära viia isegi siis, kui tegemist on selle omanikuga. | Kaitse piinamise, ebainimliku & alandava kohtlemise eest Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse | <input type="checkbox"/> O |
|                    | L7. Lähenediskeeldu rikkumine peaks olema kriminaalkuritegu.                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Nagu ülal                                                                                        |                            |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                |                                                                                                     |                          |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
|  | L8. Politsei peaks ohvrid edasi suunama asjakohastesse toetusorganisatsioonidesse, sh tegema järgmist:<br>(a) osutama abi turvalise ulualuse või naiste varjupaiga leidmisel;<br>(b) suunama eluruumide teenistusse/õigusabiasutusse;<br>(c) pidama pidevat kontakti haiglaga või tervishoiuteenuse osutajaga, eriti seksuaalse vägivalla juhtumite korral. |                                                                                | Nagu ülal                                                                                           | <input type="checkbox"/> |
|  | L9. Politsei peaks lubama advokaatidel või teistel tugiisikutel ülekuulamistel ja kohtuprotsessidel kohal viibida, kui ohver seda soovib.                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                |                                                                                                     |                          |
|  | L10. Politseidokumentidest peaks olema võimalik tuvastada naistevastase vägivalla juhtumid, samuti peaks neis kajastuma sekkumisviisid, kordusjuhtumid ja juhtumite lahendid.                                                                                                                                                                               |                                                                                | Võrdväärne seaduslik kaitse                                                                         |                          |
|  | L11. Politseil peaksid olema eeskirjad informatsiooni edastamise kohta teistele asutustele – nii anonümiseeritud juhtumite kui konkreetsete üksikjuhtumite korral.                                                                                                                                                                                          |                                                                                |                                                                                                     |                          |
|  | L12. Ohvri kohustus anda tunnistusi korduvalt peaks olema viidud miinimumini.                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                | Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse                                                             | <input type="checkbox"/> |
|  | L13. Kohtupidamine peaks tagama ohvrile õiguse end kuuldavaks teha ja/või tunnistusi anda.                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                | Ohvri õigus lugupidavale kohtlemisele ja tunnustusele                                               | <input type="checkbox"/> |
|  | L14. Naistevastane vägivald peaks leidma käsitlemist ka tunnistajate kaitset puudutavates eeskirjades ja standardites.                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                | Kaitse piinamise, ebainimliku & alandava kohtlemise eest<br>Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse | <input type="checkbox"/> |
|  | L15 Soolise vägivalla juhtumeid tuleks uurida kiirendatud korras.                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Vajalik on hõlpus ligipääs tõlketeenustele ja muudele suhtluse abivahenditele. |                                                                                                     | <input type="checkbox"/> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |  |                                                                                                               |                          |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
|  | L16. Kohtud peaksid tagama ohvri anonüümseksjäämise meedias.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |  | Austus<br>Privaatsus                                                                                          |                          |
|  | L17. Kohtu-uurimise käigus tuleks kasutada protseduure, mis kaitsevad ohvrit sekundaarse ohvrustumise eest ja aitavad tal anda kvaliteetseid tunnistusi, nt:<br>(a) sirmi kasutamine tunnistaja ja kurjategija(te) eraldamiseks;<br>(b) videotehnoloogia kasutamine;<br>(c) kõrvaliste isikute kohtusaali mittelubamine;<br>(d) ohvri esindaja kasutamine kohtu-uurimise ajal;<br>(e) kirjaliku tunnistuse aktsepteerimine juriidiliselt kehtiva tunnistusmaterjalina.                                                            |  | Tervis<br>Kaitse piinamise, ebainimliku & alandava kohtlemise eest<br>Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse | <input type="checkbox"/> |
|  | L18. Kohus peaks jälgima, et ohvrit koheldaks kogu kohtuprotsessi jooksul lugupidavalt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |  | Austus                                                                                                        |                          |
|  | L19. Ohvritele tuleks kompenseerida kohtuistungitel osalemisega seotud kulud.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |  | Austus                                                                                                        | <input type="checkbox"/> |
|  | L20. Ohvritele tuleks maksta hüvitist soolise vägivalda all kannatamise eest.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |  |                                                                                                               |                          |
|  | L21. Uurija peaks andma ohvrile informatsiooni järgmistes punktides:<br>(a) asjassepuutuvad faktid ja kohtuprotsessi kulg;<br>(b) alternatiivsed tsiviilkohtu poolt pakutavad võimalused ja kaitsemeetmed;<br>(c) millal pääseb vägivallatseja vahi alt;<br>(d) uurimistulemused;<br>(e) kuidas teatada uutest kuritegudest;<br>(f) millist kaitset on ohvril võimalik saada ja millistel tingimustel;<br>(g) õigusabi ja -teenused;<br>(h) toetusorganisatsioonid (soovitavalt brošüüri kujul);<br>(i) kuidas taotleda hüvitisi. |  | Ohvri õigus<br>informatsioonile<br>Võrdväärne<br>seaduslik kaitse                                             |                          |

|                                              |                                                                                                                                                                                                                                                              |  |                                                                                                                             |                            |
|----------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|
|                                              | L22. Õiguskaitse spetsialistide koolitused peaksid hõlmama järgmist:<br>(a) vägivalda sooline perspektiiv;<br>(b) head tavad tunnistusmaterjali hankimisel (politseis ja kohtus);<br>(c) õigustel põhinev lähenemine;<br>(d) mittediskrimineeriv kohtlemine. |  | Võrdväärne seaduslik kaitse<br>Mittediskrimineeriv kohtlemine                                                               |                            |
| <b>VÄGIVALLATSEJATELE MÕELDUD PROGRAMMID</b> | P1. Igas piirkonnas peaks olema naiste varjupaik naissoost ohvritele/klientidele.                                                                                                                                                                            |  | Kaitse piinamise, ebainimliku & alandava kohtlemise eest<br>Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse                         |                            |
|                                              | P2. Vägivallatsejatele mõeldud programmid peaksid toimuma mujal kui naiste toetusprogrammid.                                                                                                                                                                 |  | Nagu ülal                                                                                                                   | O                          |
|                                              | P3. Programmid ei peaks tegelema paariteraapia ega lepitustegevusega.                                                                                                                                                                                        |  |                                                                                                                             | <input type="checkbox"/> O |
|                                              | P4. Programmid ei peaks tegelema viha juhtimise õpetuste, narkosõltuvuste ravi ega muude käitumusliku nõustamise vormidega.<br>Samuti ei tohiks neid kasutada alternatiivina kohtupidamisele, süüdimõistmisele ega vanglakaristusele.                        |  |                                                                                                                             | <input type="checkbox"/>   |
|                                              | P5. Enne vägivallatseja lubamist programmi tuleks veenduda, et see talle üldse sobib.                                                                                                                                                                        |  |                                                                                                                             |                            |
|                                              | P6. Programmid peaksid järjepidevalt läbi viima riskianalüüse.                                                                                                                                                                                               |  | Kaitse piinamise, ebainimliku & alandava kohtlemise eest<br>Füüsilise & moraalse puutumatuse kaitse<br>Lapse õigus kaitsele |                            |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |  |           |                            |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|-----------|----------------------------|
|  | <p>P7. Meessoost teenusekasutaja konfidentsiaalsusest on olulisem tema naissoost partneri ja laste turvalisus.</p> <p>(a) Vajalikud on üheselt mõistetavad juhised infojagamise korraldamiseks meeste programmide ja naiste toetusasutuste vahel;</p> <p>(b) Programmiga liitumise eeltingimuseks on see, et vägivaltatseja avaldab programmi läbiviijale oma praeguse ja eelmiste partnerite aadressid;</p> <p>(c) Kõik osalejad peavad vägivaltatsejatele kehtivatest konfidentsiaalsuse piirangutest ja nende piirangute vajalikkusest ohvritele aru saama.</p> |  | Nagu ülal | <input type="checkbox"/> O |
|  | <p>P8. Programmid peaksid edastama kõikide osalejate praeguste või eelmiste partnerite andmed naiste toetusprogrammile.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |  | Nagu ülal |                            |
|  | <p>P9. Programmi läbiviija peaks teavitama vägivaltatseja partnerit/ekspartnerit kui:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• vägivaltatseja lõpetab programmis osalemise;</li> <li>• vägivaltatseja visatakse programmist välja;</li> <li>• esineb muid naise või laste turvalisust puudutavaid ohte.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                             |  | Nagu ülal |                            |
|  | <p>P10. Pakkuda tuleks nii vabatahtlikke kui kohustuslikke programme.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |  |           | <input type="checkbox"/>   |
|  | <p>P11. Meessoost osalejatelt tuleks nõuda programmis osalemise eest tasu (vastavalt sissetulekute suurusele).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |  |           |                            |
|  | <p>P12. Programmid peaksid sisaldama nii individuaal- kui rühmatööd.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |  |           | <input type="checkbox"/>   |
|  | <p>P13. Programmidel peaksid olema juhised koostööks piirkondlike narkosõltlastele mõeldud programmidega.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |  |           |                            |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                       |                                                                                                                                      |  |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|  | <p>P14. Naiste toetusteenused peaksid ilmutama initsiatiivi naissoost partnerite ja ekspartneritega ühenduse võtmisel. Naisi ei tohiks neile mõeldud programmides osalema sundida.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                       | <p>Kaitse piinamise, ebainimliku &amp; alandava kohtlemise eest Füüsilise &amp; moraalse puutumatuse kaitse Lapse õigus kaitsele</p> |  |
|  | <p>P15. Personalile antav baasväljaõpe peaks sisaldama minimaalselt järgmisi punkte:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>(a) Teadlikkus perevägivallast;</li> <li>(b) Naiste vaatenurk / kogemused;</li> <li>(c) Laste vaatenurk;</li> <li>(d) Perevägivald ja seadused;</li> <li>(e) Lastekaitse;</li> <li>(f) Eripärade temaatika;</li> <li>(g) Narkosõltuvus;</li> <li>(h) Integreeritud tegutsemine;</li> <li>(i) Muutumisprotsess;</li> <li>(j) Riskihindamine ja riskijuhtimine.</li> </ul> |                                                                       |                                                                                                                                      |  |
|  | <p>P16. Programmid peaksid seadma esikohale laste turvalisuse ja heaolu.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <p>Programmidel peaksid olema laste kaitsmist puudutavad juhised.</p> | <p>Lapse õigus kaitsele</p>                                                                                                          |  |
|  | <p>P17. Programmid peaksid tegema aktiivset koostööd lastekaitse- ja sotsiaalabiasutustega.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                       | <p>Lapse õigus kaitsele</p>                                                                                                          |  |